

Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети

**2014-ЖЫЛДАГЫ
КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
ТОВАРЛАРЫН ЖАНА КЫЗМАТ
КӨРСӨТҮҮЛӨРҮН ӨНДҮРҮҮНҮН ЖАНА
ПАЙДАЛАНУУНУН ТАРМАКТАР АРАЛЫК
ТЕҢДЕМИ
(«ЧЫГЫМДАР – ЧЫГАРЫЛЫШ»
таблицалары)**

Бишкек 2016

УДК 339.1
ББК 65.9 (2Ки) 421
М 43

Редакциялык-басмалык кеңеш:

Төрага - А. Осмоналиев
Мүчөлөр: - Д. Байжуманов
- Б. Касымбеков
- Л. Текеева
- Т. Токтобеков
- В. Бирюкова
- А. Оросбаев
- Ч. Турдубаева

М43 2014-жылдагы Кыргыз Республикасынын товарларын жана кызмат көрсөтүүлөрүн өндүрүүнүн жана пайдалануунун тармактар аралык тендеми («Чыгымдар—Чыгарылыш» таблицалары):- Б. Улутстатком Кырг. Респ., 2016 - 159 б.
ISBN 978-9967-26-640-7

Жыйнак товарларды жана кызмат көрсөтүүлөрдү негизги жана сатылып алынган бааларда сунуштоо боюнча таблицаларды, “Чыгымдар-Чыгарылыш” таблицаларын, негизги жана сатылып алынган баалардагы товарлардын жана кызмат көрсөтүүлөрдүн агымдарынын макулдашуусун, тике жана толук чыгымдардын коэффициенттерин, тармактар аралык тендемдин көрсөткүчтөрүнүн талдоо таблицаларын (“Чыгымдар-Чыгарылыш” таблицаларын) камтыйт. Басылмада тармактар аралык тендемдин көрсөткүчтөрүн эсептөөнүн кыскача методикасы баяндалган.

Жыйнак макроэкономикалык талдоо, эконометриялык моделдөө жана болжолдоо маселелери менен алектенген пайдалануучулардын кең чөйрөсү үчүн (мамлекеттик башкаруу органдарына, илимий-изилдөө уюмдарына, иштиктүү чөйрөнүн өкүлдөрүнө, экономикалык ЖОЖдордун аспиранттарына жана студенттерине, башка кызыкдар адамдарга) арналган.

Статистикалык маалыматтарды жалпыга маалымдоо каражаттарында жана илимий эмгектерде пайдаланган учурда маалыматтык тармактарда, кагазда, магниттик жана башка алып жүрүүчүлөрдө таратканда, пайдалануучулар алардын булагын көрсөтүүгө милдеттүү (Мамлекеттик статистика жөнүндө Мыйзамдын 17-беренеси).

Бул басылманын маалыматтарын жаңылоонун акыркы күнү: 2016-ж. марты

Басылмада шарттуу белгилер кабыл алынган:

- кубулуш болгон эмес;
- ... маалымат жок;
- 0,0 анча чоң эмес өлчөм.

Жыйынтыктын кошулган суммалардан бир аз айырмасы, алардын тегеректелиши менен түшүндүрүлөт.

М 3403010000-12
ISBN 978-9967-26-640-7

УДК 339.1
ББК 65.9 (2Ки) 421
интернет: www.stat.kg;
e-mail: nsc_mail@stat.kg
©Улутстатком КР, 2016

Мазмун

	бет
Баш сөз	6
Тармактар аралык теңдемдин көрсөткүчтөрүн эсептөөнүн кыскача методикасы	8
Таблицалар	
А. Кыргыз Республикасынын экономикасындагы ата мекендик өндүрүүдөгү продукцияларды, товарлардын импортун жана кызмат көрсөтүүлөрдү негизги жана сатылып алынган бааларда сунуштоо	16
Б. Кыргыз Республикасынын экономикасындагы товарларды жана кызмат көрсөтүүлөрдү өндүрүүнүн жана пайдалануунун негизги баалардагы тармактар аралык теңдеми	20
В. Негизги жана сатылып алынган баалардагы товарлардын жана кызмат көрсөтүүлөрдүн агымдарынын макулдашуусу	36
Г. Азыктарга салыктар	48
Д. Соода-ортомчулук кошмо баалар	64
Ж. Кыргыз Республикасынын экономикасындагы тике чыгымдардын коэффициенттеринин матрицасы (<i>импорту кошкондо</i>)	80
З. “Чыгымдар - Чыгарылыш” таблицаларынын I квадрантындагы товарларды жана кызмат көрсөтүүлөрдү пайдалануунун түзүмү	96
И. Экономикалык ишмердиктин түрлөрү боюнча товарларды жана кызмат көрсөтүүлөрдү орто-аралык керектөөнүн түзүмү	108
К. Кыргыз Республикасынын экономикасындагы товарларды жана кызмат көрсөтүүлөрдү пайдалануунун түзүмү	120
Л. Товарларды жана кызмат көрсөтүүлөрдү акыркы пайдалануунун түзүмү	136
М. Экономикалык ишмердиктин түрлөрү боюнча кошумча нарктын элементтеринин түзүмү	140
Н. Кошумча нарктын элементтик түзүмү	142
О. Кыргыз Республикасынын экономикасындагы толук чыгымдардын коэффициенттеринин матрицасы (<i>импорту кошкондо</i>)	144
Кыргыз Республикасынын Улутстаткомунун 2016-жылдагы чыга турган басылмаларынын графиги	156

Улуттук статистика комитетинин башка негизги басылмалары

“Кыргыз Республикасынын социалдык-экономикалык абалы”

Реалдуу, мамлекеттик, тышкы жана социалдык секторлорду кошкондо, айлык ыкчам маалыматтардын негизинде өлкөнүн экономикасынын жана социалдык чөйрөсүнүн абалын талдоону камтыйт. Тиражы: 33 нуска.

“Кыргызстан сандарда”

Ыкчам маалыматтардын негизинде өлкөнүн 2014-ж. социалдык-экономикалык абалын мүнөздөөчү негизги көрсөткүчтөр мурдагы жылдар менен салыштырылып берилди. Калк, анын жумуштуулугу жана жашоо деңгээли, социалдык чөйрөнүн өнүгүүсү, ошондой эле экономиканын айрым тармактарынын абалдары жөнүндө маалыматтар берилди. Жыйнак ишканалардан, уюмдардан, калктан каттоолорду, тандалма изилдөөлөрдү жана башка статистикалык байкоолордун түрлөрүн өткөрүү жолу менен алынган маалыматтардын, Кыргыз Республикасынын министрликтеринин жана ведомстволорунун маалыматтарынын негизинде даярдалды. Тиражы: 240 нуска.

“Кыргыз Республикасынын статистикалык жылдыгы - 2010-2014”

Жалпысынан республика жана анын региондору боюнча такталган дайындарга негизделген кеңири маалыматты камтыйт. Социалдык чөйрө, илим жана инновациялар, маалыматтык-коммуникациялык технологиялар, баалар жана тарифтер жөнүндө дайындар көрсөтүлдү. Улуттук эсептер тутуму, республиканын чарба жүргүзүүчү субъектилери, чакан жана орто ишкердик, инвестициялар жөнүндө маалыматтар камтылды. Экономиканын айрым тармактарындагы абал чагылдырылды. Тышкы экономикалык ишмердик республиканын төлөм теңдеми жана тышкы соодасы жөнүндө маалыматтар менен берилди. Тиражы: 180 нуска.

“Кыргыз Республикасынын социалдык тенденциялары”

Бир нече жылдардын ичиндеги республиканын социалдык чөйрөсүндө болуп жаткан көрүнүштөрдү жана процесстерди толук чагылдыруучу аналитикалык басылма. Басылмага түшүндүрүүчү текст менен толукталган 70тен ашык график жана 100гө жакын таблица камтылган. Берилген маалыматтар эл аралык методологияга ылайык эсептелди. Тиражы: 150 нуска.

“Кыргыз Республикасынын улуттук эсеби - 2010-2014”

Улуттук эсеп тутумундагы көрсөткүчтөрдү түзүүнүн жана өз ара байланышуунун принциптери, негизги түзүмдөрү жана алардын айрым компоненттери баяндалат, республиканын ички дүң продуктун өндүрүү, түзүү, бөлүштүрүү жана пайдалануу жөнүндөгү жалпыланган маалыматтарды камтыган эсеп тутуму берилди. Тиражы: 50 нуска.

“Кыргыз Республикасынын демографиялык жылдыгы - 2010-2014”

Жыйнак администрациялык-аймактык түзүлүш, калктын санынын өзгөрүлүшү, жыныстык-курактык жана улуттук курам, Кыргыз Республикасынын аймагы боюнча жайгашышы тууралуу, төрөт жана өлүм, никелешүү жана ажырашуу, миграциясы ж.б. жөнүндө маалыматтарды камтыйт. Тираж 115 нуска.

“Кыргыз Республикасынын өнөр жайы - 2010-2014”

Басылмада 2014-ж. өнөр жайдын жалпы республика боюнча өнүгүшүн мүнөздөөчү негизги көрсөткүчтөр мурдагы жылдарга салыштырылып берилди. Продукциянын айрым түрлөрүнүн өндүрүлүшү жана аймактар боюнча маалыматтар берилди. Тиражы: 72 нуска.

“Кыргыз Республикасынын айыл чарбасы - 2010-2014”

Көрсөтүлгөн мезгилде айыл чарбасында түзүлгөн тенденциялардын талдоосун камтыйт. Айыл чарба продукциясынын республика жана аймактар боюнча өндүрүлүшү жана сатып өткөрүлүшү жөнүндө маалыматтар берилди. Тиражы: 70 нуска.

“Кыргыз Республикасындагы инвестициялар - 2010-2014”

2014-ж. республиканын инвестициялык жана курулуш ишмердиги боюнча статистикалык маалыматтар мурунку жылдарга салыштырып берилди. Тиражы: 75 нуска.

“Кыргыз Республикасынын керектөө рыногу - 2010-2014”

Жыйнакта Кыргыз Республикасынын жана региондорунун ички соодасынын абалы жөнүндө статистикалык маалыматтар, ошондой эле методологиялык түшүндүрмөлөр берилди. Тиражы: 70 нуска.

“Кыргыз Республикасындагы баалар 2010-2014”

Керектөө товарларына жана тейлөөлөрүнө, өндүрүүчүлөрдүн продукцияларына болгон баалардын жана тарифтердин деңгээли жана индекстер тууралуу маалыматтарды, ошондой эле КМШнын айрым өлкөлөрү боюнча эл аралык салыштырууларды камтыйт. Тиражы: 35 нуска.

“Кыргыз Республикасынын маалыматтык-коммуникациялык технологиялары - 2010-2014”

Жалпысынан республика жаан анын региондору боюнча юридикалык жактардын маалыматтык-коммуникациялык технологияларынын абалын жана пайдаланылышын талдоону камтыйт. Тиркемелерде экономикалык ишмердиктин түрлөрү жана менчик формалары боюнча МКТнын абалы туурасында толук маалыматтар берилди. Тиражы: 70 нуска.

“Кыргыз Республикасынын ишканаларынын финансысы - 2010-2014”

Экономиканын реалдуу жана финансы секторундагы ишканалардын финансылык көрсөткүчтөрүнүн кыскача талдоосун камтыйт. Тиркемелерде кеңири маалыматтар жана аларга методологиялык түшүндүрмөлөр берилди. Тиражы: 85 нуска.

“Кыргыз Республикасынын тышкы соодасы - 2010-2014”

Мезгилдеги тышкы сооданын өнүгүшүндө түзүлгөн тенденциялардын талдоосун камтыйт. Тиркемелерде кеңири статистикалык маалыматтар жана аларга методологиялык түшүндүрмөлөр берилди. Тиражы: 75 нуска.

“Кыргыз Республикасынын калкынын жашоо деңгээли - 2010-2014”

Улутстатком тарабынан үй чарбаларга жыл сайын өткөрүлүүчү текшерүүлөргө ылайык, кедейчилик көрсөткүчтөрүнүн, калктын кирешелери жана чыгымдары, тамактануунун энергетикалык баалуулугу жөнүндө

маалыматтардын талдоосун камтыйт. Калкты социалдык жактан камсыздоо жөнүндө маалыматтар көрсөтүлдү. Тиркемелерде кеңири статистикалык маалыматтар жана аларга методологиялык түшүндүрмөлөр берилди. Тиражы: 120 нуска.

“Иш менен камсыз кылуу жана жумушсуздук”

Басылма 2014-ж. өткөрүлгөн үй чарбалардын бюджеттерине жана жумушчу күчүнө интеграциялык тандалма изилдөө жүргүзүүнүн жыйынтыктары боюнча даярдалды. Аймагы, жынысы, билим деңгээли, экономикалык ишмердигинин түрү, иштеген жумушу ж.б. боюнча бөлүштүрүлгөн экономикалык активдүү, иштеген жана жумушсуз калк жөнүндө маалыматтарды камтыйт. Тиражы: 90 нуска.

“Кыргыз Республикасындагы чакан жана орто ишкердик - 2010-2014”

Чакан жана орто ишканалардын, дыйкан (фермер) чарбаларынын жана жеке ишкерлердин ишмердиктеринин негизги экономикалык көрсөткүчтөрү боюнча статистикалык маалыматтар берилди. Тиражы: 90 нуска.

“Кыргыз Республикасындагы чет өлкөлүк инвестициялары бар ишканалардын ишмердиги - 2010-2014”

2014-ж. чет өлкөлүк инвестициялары бар ишканалардын ишмердиктеринин негизги экономикалык көрсөткүчтөрү боюнча кыскача талдоо жана статистикалык маалыматтар мурунку жылдарга салыштырылып берилди. Тиражы: 80 нуска.

“Кыргыз Республикасындагы аялдар жана эркектер”

Калктын саны жана түзүмү, жашоонун узактыгы, оорулар, билим берүү, экономикалык ишмердиктин түрлөрү боюнча жумуштуулук, башкаруу органдарындагы өкүлчүлүк жөнүндө маалыматтар гендерлик өңүттө берилди. Тиражы: 100 нуска.

“Кыргызстандагы туризм - 2010-2014”

Республикадагы туризм чөйрөсүндөгү жумуштуулук, туристтердин агымы, эс алуу кызмат көрсөтүүлөрү жана туризм мекемелер тарамы жөнүндө маалыматтар берилди. Тиражы: 90 нуска.

“Кыргыз Республикасындагы айлана-чөйрө - 2010-2014”

Жыйнакта айлана-чөйрөнүн абалын, ага экологиялык таасир этүүнүн динамикасын, ошондой эле аны коргоо боюнча жүргүзүлгөн иш-чараларды мүнөздөгөн маалыматтар берилди. Тираж 70 нуска.

Баш сөз

Товарларды жана кызмат көрсөтүүлөрдү өндүрүүнүн жана пайдалануунун тармактар аралык тендеми улуттук эсептер тутумунун эң маанилүү бөлүмдөрүнүн бири болуп саналат.

Улуттук эсептер тутумунда тармактар аралык тендем («Чыгымдар-Чыгарылыш» таблицалары) тармактык деңгээлде өндүрүштүк өз ара байланыштын түзүлгөн тутумун, жылдык өндүрүштүк циклдин чегинде кошумча нарктын алгачкы бөлүштүрүүсүнүн жана акыркы пайдалануусунун өзгөчөлүгүн чагылдыруу менен товарлардын жана кызмат көрсөтүүлөрдүн, өндүрүштүн, кирешелерди түзүүнүн жана пайдалануунун, капитал менен операциялардын эсептеринин ишин аткарат.

Тармактар аралык тендемдер товарларды жана кызмат көрсөтүүлөрдү (продуктуларды) өндүрүүнүн жана пайдалануунун процессинин деталдуураак талдоосун, ошондой эле мындай өндүрүүнүн натыйжасында түзүлгөн кирешелерди камсыздай алышат.

Улуттук эсептер тутуму жана тармактар аралык тендемдер экономикалык статистика үчүн координациялоочу негиз болуп кызмат кылат. Тармактар аралык тендемдердин талдоосу экономикалык тутумдагы бүтүн жана айрым тармактарда болгон процесстердин комплекстүү мүнөздөмөсүн берет.

Алгач тармактар аралык тендемдер («Чыгымдар-Чыгарылыш» таблицалары) 1940-жылдары америкалык экономист В.Леонтьев тарабынан түзүлгөн, ал АКШнын экономикасындагы негизги тенденцияларды изилдөөдө тармактар аралык байланышты талдоо үчүн изилдөөнүн математикалык усулун пайдаланууну сунуштаган.

Кыргыз Республикасында улуттук эсептер тутуму боюнча товарларды жана кызмат көрсөтүүлөрдү өндүрүүнүн жана пайдалануунун тармактар аралык тендемдери 1994-ж. тартып иштелип келет.

Кеңейтилген схема боюнча тармактар аралык тендемдерди түзүү үчүн товарларды жана кызмат көрсөтүүлөрдү өндүрүүгө кеткен чыгымдарды ачып көрсөтүүдө экономиканын бардык тармактарынын чарба жүргүзүүчү субъекттеринин экономикалык ишмердигинин натыйжаларынын бир жолку текшерүүлөрү мезгил-мезгили менен болуп турат.

Ушул максатта биздин республикабызда 1998 жана 2003-жылдар ичинде товарларды жана кызмат көрсөтүүлөрдү өндүрүүгө кеткен чыгымдар жөнүндө ишканалардын жана уюмдардын бир жолку текшерүүлөрү жүргүзүлгөн. Тармактар аралык тендемдин көрсөткүчүн иштеп чыгуу үчүн 2003-жылдагы кеңейтилген текшерүүнүн натыйжаларынын айрым түзүмдүк көрсөткүчтөрү пайдаланылган.

Тармактар аралык тендемдеги ишмердиктин түрлөрүн деталдаштыруу Бүткүл дүйнөлүк банк менен биргелешкен долбоорду ишке ашырууда даярдалган «Чыгымдар-Чыгарылыш» таблицаларды түзүү методологиясын пайдалануу менен Европа биримдигинин статистикалык комиссиясынын (НАСЕ-2) экономикалык ишмердигинин түрлөрүнүн классификациясынын негизинде түзүлгөн экономикалык ишмердиктин түрлөрүнүн мамлекеттик классификаторуна ылайык, 1993-жылдагы УЭТнын методологиялык принциптерине жана стандарттарына, ошондой эле Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитетинин коллегиясынын 2009-жылдын 29-январындагы № 3 токтому менен бекитилген «Чыгымдар-Чыгарылыш» таблицаларынын эсебинин методикасына ылайык чыгарылды.

2014-жылдагы «Чыгымдар-Чыгарылыш» таблицалары (НАСЕ, бир.2 же ЭИМК 3кө) ылайык түзүлгөн. Бул үчүн ишкана 2003-ж. ишмердиктин түрлөрү боюнча ЭИМК 2ден ЭИМК 3кө кайра коддолгон жана жаңы коэффициенттер алынган.

Басылманын курамына 2014-жылдагы Кыргыз Республикасы боюнча «Чыгымдар-Чыгарылыш» таблицаларынын комплекси камтылган:

- Товарлардын жана кызмат көрсөтүүлөрдүн сунушунун таблицасы;
- Товарларды жана кызмат көрсөтүүлөрдү өндүрүүнүн жана пайдалануунун негизги баалардагы тармактар аралык тендеми;
- Экономикалык ишмердиктин түрлөрү боюнча азыктарга салыктар жана соода-ортомчулук кошмо баалар;
- Тике жана толук чыгымдардын коэффициенттери;

- Аналитикалык таблицалар.

Жыйнак макроэкономикалык талдоо, эконометриялык моделдөө жана болжолдоо маселелери менен алектенген пайдалануучулардын кең чөйрөсү үчүн (мамлекеттик башкаруу органдарына, илимий-изилдөө уюмдарына, иштиктүү чөйрөнүн өкүлдөрүнө, экономикалык ЖОЖдордун аспиранттарына жана студенттерине, башка кызыкдар адамдарга) арналган.

Басылма Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитетинин улуттук эсептер тутуму башкармалыгынын кызматкерлери тарабынан даярдалды.

**Тармактар аралык тендемдин
көрсөткүчтөрүн эсептөөнүн
кыскача методикасы**

Товарларды жана кызмат көрсөтүүлөрдү өндүрүүнүн жана пайдалануунун тармактар аралык тендеми («Чыгымдар-Чыгарылыш» таблицалары) улуттук эсептер тутумунун бөлүгү болуп саналат, ал товарлардын жана кызмат көрсөтүүлөрдүн, кирешелерди өндүрүүнүн жана түзүүнүн эсебин деталдаштырат.

УЭТ ТАТнын схемасы үч негизги бөлүк (квadrанттар) бөлүнүп чыккан белгилүү статистикалык модель менен жооп берет, 1-таблица.

1-таблица

<p>I квадрантта 34 тармактар жана товарлардын жана кызмат көрсөтүүлөрдүн 34 түрлөрү боюнча орто-аралык керектөө, тилкелерде тармактар, ал эми саптарда азыктар жөнүндө маалыматтар келтирилди. Сап боюнча жыйынтык тийиштүү тармактын орто-аралык керектөөсүн мүнөздөйт.</p>	<p>III квадрантта ички дүң продуктунун компоненттеринин нарктык курамы чагылдырылат.</p>
<p>II квадрантта акыркы керектөөгө кеткен чыгымдар, дүң жыйымдар жана экспорт жөнүндө маалыматтар келтирилди, тилкелер боюнча бөлүнүү акыркы керектөөнүн толук классификациясын камтыйт, ал эми саптарда азыктар боюнча бөлүштүрүү камтылган. Сап боюнча жыйынтык продукциянын бул түрүнүн акыркы керектөөсүн мүнөздөйт.</p>	

I квадрант экономикалык ишмердиктин түрлөрүнүн (орто-аралык керектөө) өз ара байланыштарын мүнөздөйт;

II квадрант товарлардын жана кызмат көрсөтүүлөрдүн акыркы пайдалануусун чагылдырат;

III квадрант ички дүң продуктунун нарктык түзүмүн көрсөтөт.

Товарлардын жана кызмат көрсөтүүлөрдүн түрлөрүнүн саны боюнча I квадранттын форматы II квадранттын форматы менен дал келет. Экономикалык ишмердиктин түрлөрүнүн саны боюнча бул формат III квадранттын форматы менен дал келет.

«Кыргыз Республикасынын экономикасындагы ата мекендик өндүрүүдөгү продукцияларды, товарлардын импортун жана кызмат көрсөтүүлөрдү негизги жана сатылып алынган бааларда сунуштоо» **A таблицасында** товарлардын жана кызмат көрсөтүүлөрдүн сунуштары жөнүндө маалымат камтылат. Таблицанын тилкелеринде продукциялардын чыгарылышы, импорт, импортко алымдар, азыктарга салыктар жана кошмо баалар көрсөтүлөт. Саптар боюнча товарларды жана кызмат көрсөтүүлөрдү өндүргөн экономикалык ишмердиктин түрлөрү көрсөтүлөт.

Негизги баа – бул кандай болбосун төлөөгө тийиштүү болгон азыктарга салыктарды алып салганда жана азыктарга субсидияларды (импортко субсидиялардан тышкары) кошкондо товардын же кызмат көрсөтүүлөрдүн бирдиги үчүн өндүрүүчүлөр тарабынан алынган баа.

Сатылып алынган баа бул соода, транспорт кошмо бааларын жана азыктарга салыктарды кошкондогу, азыктарга субсидияларды алып салгандагы негизги баа.

Ата мекендик өндүрүү экономикалык ишмердиктин ар бир түрү боюнча чыгымдардын, мамлекеттик бюджеттин аткарылышы жөнүндө отчеттордун, социалдык фонддун, калктын жеке ишкердик ишмердигинин текшерүүлөрүнүн жана экономикалык ишмердиктин ар кандай түрлөрү боюнча адистештирилген статистикалык башка формалардын түзүмү боюнча маалыматтарды камтыган №5-Ч, №5-3(соода), №4-фин (коммерсиялык

эмес уюмдар), №1-КБ, №1-Фчи-Микро формалары боюнча ишканалардын жана уюмдардын жылдык статистикалык отчетторунун маалыматтарынан түзүлөт.

Товарлардын жана кызмат көрсөтүүлөрдүн импортунун көлөмү төлөм тендемнинин маалыматтары боюнча аныкталат. Төлөм тендемнинин маалыматтары АКШ долларында берилет жана импорт тууралуу сом менен маалыматтарды алуу үчүн төлөм тендемнинин кварталдык көрсөткүчтөрү долларга карата сомдун орточо кварталдык курсуна көбөйтүлөт. Жылдык көлөм кварталдык көрсөткүчтөрдү суммалоо жолу менен алынат. Товарлардын жана кызмат көрсөтүүлөрдүн түрлөрү боюнча импортту деталдаштыруу тышкы экономикалык ишмердик статистикасы боюнча «Жакынкы жана алыскы чет өлкөлөрдүн өлкөлөрү менен товарлардын импорту жана экспорту» таблицаларынын негизинде ишке ашат.

Импортко алымдардын жалпы суммасы мамлекеттик бюджеттин аткарылышы жөнүндө отчеттон алынат жана импорттун түзүмү боюнча товарлардын жана кызмат көрсөтүүлөрдүн түрлөрү боюнча бөлүштүрүлөт.

Азыктарга салыктар – бул резиденттер тарабынан өндүрүлгөн, сатылган жана импорттолгон товарлардын жана кызмат көрсөтүүлөрдүн санына жана наркына пропорционалдуу алынган салыктар.

Акциздик салык, кошумча наркка салык, рыноктук кызмат көрсөтүүлөр үчүн салык жана сатуудан түшкөн салык, субсидиялар боюнча маалыматтар мамлекеттик бюджеттин аткарылышы жөнүндө отчеттон алынат. Өнөр жай продуктулары боюнча акциздик салыкты, товарлардын жана кызмат көрсөтүүлөрдүн түрлөрү боюнча кошумча наркка салыкты деталдаштыруу Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн караштуу Мамлекеттик салык кызматынын жана эксперттик эсептердин маалыматтарын пайдалануу менен ишке ашат.

Продукциялардын сатылып алынган баалардагы сунушун эсептөө үчүн А таблицасында соода жана транспорт кошмо бааларынын көрсөткүчтөрү бар. Алар төмөнкүлөрдү камтыйт:

- дүң сооданын кошмо баалары;
- чекене сооданын кошмо баалары;
- ресторандардын жана барлардын кошмо баалары;
- транспорт кошмо баалары.

Дүң сооданын кошмо баалары «Дүң соода жана агенттер аркылуу соода, автомобилдерди жана мотоциклдерди сатуу» ишмердигинин түрү боюнча чыгарылышка тең болот. Товарлардын түрлөрү боюнча дүң сооданын продукцияларынын чыгарылышын бөлүштүрүү ТАТнын ишмердигинин түрлөрү боюнча топтошкон айрым товарлар боюнча дүң сооданын дүң натыйжасын пропорционалдуу бөлүштүрүү менен ишке ашат. Дүң соода боюнча кошмо бааларды эсептөө үчүн 2003-ж. кеңейтилген ТАТнын натыйжалары боюнча алынган түзүмү пайдаланылат.

Чекене сооданын кошмо баалары ишмердиктин түрү боюнча «Чекене соода, мотор майларын сатуу» чыгарылышына тең. Товарлардын түрлөрү боюнча деталдаштыруу 2003-ж. кеңейтилген ТАТнын натыйжаларын пайдалануу менен чекене соода жүгүртүүнүн түзүмү боюнча ишке ашат.

Ресторандардын жана барлардын кошмо баалары мейманканалардын кызмат көрсөтүүлөрүн жана тамак-ашты даярдоо боюнча кызмат көрсөтүүлөрдү алып салгандагы «Мейманканалар жана ресторандар» ишмердигинин түрүнүн чыгарылышына тең. Товарлар боюнча кошмо бааларды бөлүштүрүү үчүн 2003-ж. кеңейтилген ТАТнын натыйжаларын пайдалануу менен ресторандардын, барлардын жана ашканалардын кызмат көрсөтүүлөрүнүн жүгүртүүсү боюнча эсептер пайдаланылат.

Транспорт кошмо баалары жүк ташуучу транспорттун, продукциянын өздүк наркына кирген транспорттун дүң чыгарылышын кемитүү менен алынат. Транспорт кошмо баалары 1994-ж. транспорт ишканаларынын текшерүүлөрүнүн натыйжаларында алынган түзүм боюнча товарлардын түрлөрү боюнча бөлүштүрүлөт.

«Кыргыз Республикасынын экономикасындагы товарларды жана кызмат көрсөтүүлөрдү өндүрүүнүн жана пайдалануунун негизги баалардагы тармактар аралык тендеми» **Б таблицасында** орто-аралык керектөө, акыркы пайдалануу, товарлардын жана кызмат көрсөтүүлөрдүн сунушу жөнүндө маалымат камтылат.

Чарчы (шахмат) таблицасын көрсөткөн I квадрантта 34 экономикалык ишмердиктин түрлөрү боюнча, товарлардын жана кызмат көрсөтүүлөрдүн 34 түрлөрү боюнча орто-аралык керектөө жөнүндө маалыматтар келтирилди, тилкелерде экономикалык ишмердиктин түрлөрү, ал эми саптарда азыктар көрсөтүлгөн. Сап боюнча жыйынтык экономикалык ишмердиктин тийиштүү түрүнүн орто-аралык керектөөсүн мүнөздөйт. Товарлардын жана кызмат көрсөтүүлөрдүн түрлөрү боюнча орто-аралык керектөөнү деталдаштыруу үчүн 2003-жылдагы товарларды жана кызмат көрсөтүүлөрдү өндүрүүгө кеткен чыгымдар жөнүндө ишканалардын жана уюмдардын бир жолку текшерүүсүн жүргүзүүдө алынган №5-3, №5-3(соода), №1-Фчи-Микро формалары боюнча жыйынтыкталган отчеттор жана чыгымдардын түзүмү пайдаланылды.

II квадрантта акыркы керектөөгө кеткен чыгымдар, дүң жыйым жана экспорт жөнүндө маалыматтар келтирилди, тилкелер боюнча бөлүштүрүү акыркы пайдалануунун толук классификациясын камтыйт, ал эми саптарда азыктар боюнча бөлүштүрүү камтылган. Сап боюнча жыйынтык продукциянын бул түрүнүн акыркы пайдалануусун мүнөздөйт.

Акыркы керектөөгө кеткен үй чарбаларынын чыгымдары ЖКМК (жеке керектөөнүн максаттар боюнча классификациясы) боюнча түзүлгөн ИДПнын эл аралык салыштыруу программасы үчүн иштелип чыккан таблицаларды, калктын кызмат көрсөтүүлөрүн, үй чарбаларынын бюджеттик текшерүүсүн, айыл чарба азык-тарынын тендемдерин жана сооданы камтыган маалыматтарды пайдалануу менен эсептелди.

Үй чарбаларын тейлеген коммерциялык эмес уюмдардын акыркы керектөөгө кеткен чыгымдары экономикалык мааниге ээ болбогон үй чарбасы тарабынан бекер же баалар боюнча берилген керектөө товарларына жана кызмат көрсөтүүлөрүнө кеткен бул уюмдардын чыгымдарынан турат. Күндөлүк чыгымдарды каржылоонун негизги булактары алардын мүчөлөрүнүн төгүмдөрү, кайыр садага жана башка трансферттер болуп саналат.

Үй чарбаларын тейлеген коммерциялык эмес уюмдарга төмөнкүлөр кирет:

- Кесиптик бирлик, партиялык жана диний уюмдар;
- Башка коомдук уюмдар (фондор, ассоциациялар, чыгармачылык бирликтер ж.б.);
- Ишканалардын жана уюмдардын өз алдынча бөлүнүштөрү (клубдар, эс алуу үйлөрү, санаторийлер ж.б.).

КЭУнын чыгымдарын товарлардын жана кызмат көрсөтүүлөрдүн түрлөрү боюнча деталдаштыруу үчүн «өндүрүштүн эсеби» көрсөткүчтөрү жана № 4-фин (коммерциялык эмес уюмдар) формасы боюнча алынган маалымат пайдаланылат.

Мамлекеттик башкаруу органдарынын акыркы керектөөсү өндүрүштүн эсеби боюнча түзүлгөн мамлекеттик мекемелердин секторунун дүң чыгарылышына тең болот. Жеке кызмат көрсөтүүлөрдү көрсөткөн мамлекеттик башкаруу органдарынын акыркы керектөөсү төмөнкүлөрдү камтыйт: саламаттыкты сактоо, дене тарбия жана спорт, социалдык камсыз кылуу, билим берүү, маданият жана искусство, мамлекеттик мекемелердин секторуна (кармап туруу чыгымдары мамлекеттик бюджеттен каржыланган ишканалардын жана уюмдардын турак жай фонду) тиешелүү болгон турак жай чарбасына уюмдар тарабынан бекер көрсөтүлгөн кызмат көрсөтүүлөрдүн бөлүгүндөгү турак жай чарбасынын кызмат көрсөтүүлөрү.

Мамлекеттик башкаруу органдары тарабынан көрсөтүлгөн жеке кызмат көрсөтүүлөр өндүрүштүн эсебинин жана мамлекеттик бюджеттин аткарылышы жөнүндө отчеттун маалыматтары боюнча товарлардын жана кызмат көрсөтүүлөрдүн түрлөрү боюнча бөлүштүрүлөт.

Жамааттык кызмат көрсөтүүлөр төмөнкүлөрдү камтыйт: мыйзам чыгаруу жана аткаруу бийликтеринин органдары, укук коргоо органдары, борборлошкон бюджеттик жана бюджеттен тышкары фонддор тарабынан көрсөтүлгөн жалпы мамлекеттик башкаруу кызмат көрсөтүүлөрүн, ошондой эле айлана-чөйрөнү коргоо жана жаратылыш ресурстарын пайдалануу боюнча кызмат көрсөтүүлөрдү. Мамлекеттик башкаруу кызмат көрсөтүүлөрүнө мамлекеттик башкаруу жаатындагы ишмердикти ишке ашырган рыноктук эмес бирдикти тике бюджеттик каржылоо, геодезия, калктуу пунктарды жакшыртуу, өзгөчө кырдаалдарды

алдын-алуу жана жоюу, шаардан тышкары жолдорду күтүү, жер түзүлүшүн жана жерди пайдаланууну жакшыртуу, мамлекеттик кадастрды жана жерлердин мониторингин жүргүзүү сыяктуу мамлекеттик башкарууну ишке ашыруу үчүн рыноктук өндүрүүчүлөрдөн кызмат көрсөтүүлөрдү сатып алууга кеткен мамлекеттин чыгымдары дагы, илимдин жана илимий тейлөөнүн кызмат көрсөтүүлөрү, айыл чарбасын тейлөө боюнча ишканалардын жана уюмдардын кызмат көрсөтүүлөрү, гидрометеорологиялык кызматтын кызмат көрсөтүүлөрү, транспорт жана байланыш кызмат көрсөтүүлөрү, жарандык коргоо кызмат көрсөтүүлөрү, радио жана телевизиондук берүү, басма иши менен байланышкан кызмат көрсөтүүлөрү, ж.б. кирет.

Мамлекеттик башкаруу органдары тарабынан көрсөтүлгөн жамааттык кызмат көрсөтүүлөр мамлекеттик бюджеттин аткарылышы жөнүндө отчеттун маалыматтары боюнча товарлардын жана кызмат көрсөтүүлөрдүн түрлөрү менен бөлүштүрүлөт.

Дүң жыйым төмөнкүлөрдү камтыйт:

- 1) негизги капиталдын дүң жыйымы;
- 2) материалдык жүгүртүү каражаттарынын камдыктарынын өзгөрүүсү;
- 3) баалуулуктарды таза сатып алуу.

Негизги капиталдын дүң жыйымы төмөнкүдөн түзүлөт:

- негизги капиталга инвестиция, төмөнкүлөрдү камтыйт:
 - a. жаңы негизги фонддордун наркы
 - b. узак пайдалануунун объекттери
 - c. эксплуатациялык бургулоого кеткен чыгымдар
 - d. долбоордук-изилдөө иштерине кеткен чыгымдар
- негизги үйүрдүн малынын наркынын өсүүсү;
- чалгындоо иштерине кеткен чыгымдар;
- бюджеттик уюмдар тарабынан китепкана үчүн жабдууну, инвентарды, китептерди сатып алуу;
- ЭЭМнын программалык камсыздоосун түзүүгө жана сатып алууга кеткен чыгымдар, адабий жана көркөм чыгармалардын түп нускаларынын, өндүрүлбөгөн материалдык жана материалдык эмес активдердин нарктары.

Негизги капиталга инвестиция жана чалгындоо иштерине кеткен чыгымдар №2-инвест. формасы боюнча инвестиция жана курулуш статистикасынын маалыматтарынан түзүлөт.

Негизги үйүрдүн малынын наркынын өсүүсү негизги фонддордун тендеми боюнча аныкталат.

Бюджеттен каражат бөлүүлөрдүн эсебинен бюджеттик уюмдар тарабынан ишке ашкан жабдууну, узак пайдалануунун буюмдарын, китепкана үчүн китептерди сатып алууга кеткен чыгымдар социалдык-маданий иш-чараларга, илимге жана башкарууга кеткен чыгымдар боюнча мамлекеттик бюджеттин аткарылышы жөнүндө отчеттун негизинде аныкталат.

Программалык камсыздоону сатып алуу № 1-инвест. формасынан түзүлөт. Негизги капиталдын дүң жыйымынын курамында өндүрүлбөгөн активдердин менчик укугуна өтүү менен байланышкан чыгымдар дагы эсептелет. Алар жер участкаторуна жана жаратылышты пайдалануунун башка объекттерине, ошондой эле үй чарбанын корпоративдик эмес ишканаларынын ишмердигинде пайдаланыла турган интеллектуалдык менчик объекттерине (патенттер, лицензиялар ж.б.) мүлктүк укугун каттоо үчүн төлөм өлчөмүндө аныкталат. Өндүрүлбөгөн материалдык жана материалдык эмес активдерди сатып алуу жөнүндө маалыматтардын булагы № 1-инвест. формасы болуп саналат.

Негизги фонддордун чыгуусу негизги капиталдын дүң жыйымын азайтат. Ал сатылган жана бекер берилген негизги фонддордун учурдагы рыноктук наркынын өлчөмүндө аныкталат.

Товарлардын бөлүгүндөгү негизги капиталдын дүң жыйымын бөлүштүрүү №11 форманын отчетторунун маалыматтары боюнча ишке ашат.

Материалдык жүгүртүү каражаттарынын камдыктарынын өзгөрүүсү. Материалдык жүгүртүү каражаттарынын камдыктарынын өзгөрүүсүнүн курамында төмөнкүлөрдүн өсүүсү (же азаюусу) эсептелет:

- өндүрүштүк камдыктардын (чийки заттын, негизги материалдардын жана чала фабрикаттардын, көмөкчү материалдардын, идиштердин, аз баалуу жана бат жешилген инвентардын ж.б.);
- бүтүрүлбөгөн өндүрүш;
- өндүрүүчүлөрдүн даяр продукциялары;
- соода ишканаларынан алып сатуу үчүн товарлар.

Материалдык жүгүртүү каражаттарынын камдыктарынын өзгөрүүсүнүн жалпы көлөмү №1-ФЧИ, №1-Фчи-Микро формасы боюнча отчеттордун жана айыл чарба азыктарынын тендемдеринин негизинде аныкталат. Муну менен бирге бардык камдыктар үстүбүздөгү жылдын орточо жылдык бааларына кайра бааланат.

Товарлардын түрлөрү боюнча деталдаштыруу ишканалардын алгачкы отчетторун, айыл чарба продуктуларынын тендемдерин, чекене соода жүгүртүүнүн, дүң сооданын маалыматтарын жана 2003-жылдагы товарларды жана кызмат көрсөтүүлөрдү өндүрүүгө кеткен чыгымдар жөнүндө ишканалардын жана уюмдардын бир жолку текшерүүлөрүнүн маалыматтарын пайдалануу менен ишке ашат.

Баалуулуктарды таза сатып алуулар.

Баалуулуктар – бул узакка пайдаланылган кымбат турган товарлар, убакыттын өтүшү менен наркы азайбайт жана өндүрүштө пайдаланылбайт. Баалуулуктарды таза сатып алуулар зер буюмдарды сатып алууларга тең болот жана соода статистикасынын маалыматтары боюнча аныкталат.

Товарлардын жана кызмат көрсөтүүлөрдүн экспорту республиканын төлөм тендемнин маалыматтары боюнча аныкталат. Төлөм тендемнин маалыматтары АКШ долларында берилет жана экспорттун көлөмүн сом менен алуу үчүн кварталдык көрсөткүчтөр долларга карата сомдун орточо кварталдык курсуна көбөйтүлөт, жылдык көлөм кварталдык көрсөткүчтөрдү суммалоо жолу менен алынат.

Товарлардын жана кызмат көрсөтүүлөрдүн түрлөрү боюнча экспортту деталдаштыруу тышкы экономикалык ишмердик статистикасынын маалыматтары боюнча ишке ашат. Товарлардын жана кызмат көрсөтүүлөрдүн экспорту ФОбдун баалары боюнча чагылдырылат.

Тармактар аралык тендемдин III квадрантында ички дүң продуктунун (ИДП) курамчаларынын нарктык курамы чагылдырылат. Ал товарларды жана кызмат көрсөтүүлөрдү өндүрүү процессине түздөн-түз катышкандын натыйжасында институционалдык бирдиктерден – резиденттерден алынган алгачкы кирешелердин ишмердигинин түрлөрү боюнча бөлүштүрүүнү көрсөтөт.

Ички дүң продуктунун курамчаларынын нарктык курамы төмөнкү схема боюнча аныкталат:

1. Жалданма жумушчуларга эмгек акы төлөө.
2. Өндүрүш менен байланышкан башка салыктар.
3. Өндүрүш менен байланышкан башка субсидиялар (-).
4. Таза операциялык ашыкча.
5. Негизги капиталды керектөө.
6. Жыйынтыкта кошумча дүң нарк негизги бааларда (1+2+3+4+5).
7. Азыктарга салыктар.
8. Азыктарга субсидиялар.
9. Жыйынтыгы (6+7-8).

Жалданма жумушчуларга эмгек акы төлөө жалданма жумушчулардын жумуш берүүчүлөрүнө төлөнө турган акчалай жана накталай түрдөгү сыйакыны көрсөтөт. Ал салыктарды жана кармап алууларды эсептен чыгаруусуз кошуп эсептелген суммалардын негизинде эсептелет.

Эмгек акыны төлөө эки негизги курамчалардан түзүлөт:

- эмгек акы;

- жумуш берүүчүлөрдү социалдык камсыздандырууга чегерүү (иш жүзүндө жана шарттуу эсептелген).

Социалдык камсыздандырууга иш жүзүндө чегерүү жумушчулардын кирешелерине жаман таасир эткен – оору, кайгылуу кырсыктар, пенсияга чыгуу ж.б. белгилүү окуялар учурунда же белгилүү шарттардын болуусунда жалданма жумушчулардын социалдык жөлөкпул алуу укугун камсыздоо үчүн жумуш берүүчүлөр тарабынан социалдык камсыздандыруунун мамлекеттик же мамлекеттик эмес фонддоруна төлөнөт.

Социалдык камсыздандырууга шарттуу эсептелген төгүмдөр жумуш берүүчүлөр тарабынан түздөн-түз буга укугу бар жумушчуларына, мурунку жумушчуларына жана алардын багуусунда болгондорго үчүнчү жакты тартпастан өзүнүн каражаттарынын эсебинен төлөнгөн социалдык жөлөкпулдарга эквивалентти көрсөтөт. Бул учурда жалданма жумушчулар, үчүнчү жак тарабынан аларды камсыздандыруу максатында эч кандай төлөмдөр төлөнбөсө да алардын кирешелерине жаман таасир эткен жагдайлардан корголгон катары каралат. Ошондуктан мындай жалданма жумушчулар үчүн социалдык камсыздандыруу фондусуна шарттуу эсептелген төгүмдөрдүн суммасына тең сыйакыны шарттуу кошуп эсептөө керек.

Өндүрүшкө башка салыктар – бул өндүрүшкө катышуунун натыйжасында институционалдык бирдиктерге, ошондой эле кандайдыр бир өндүрүштүк ишмердик менен алектенүүгө лицензия жана уруксат үчүн төлөмдөргө салынган салыктар.

Өндүрүшкө башка субсидиялар өндүрүштүн факторлорун пайдалануу менен байланыштуу мамлекеттик башкаруу органдарынан алынган ишкананын субсидияларынан турат.

“Чыгымдар-Чыгарылыш” таблицаларында өндүрүшкө башка салыктар өндүрүшкө субсидияларды эсептен чыгаруу менен көрсөтүлөт.

Башка салыктар боюнча маалыматтар мамлекеттик бюджеттин аткарылышы жөнүндө отчеттон алынат жана №5-Ч ж.б. формасы боюнча отчетторду пайдалануу менен тармактар боюнча деталдаштырылат.

Өндүрүшкө башка субсидиялар мамлекеттик бюджеттин аткарылышы жөнүндө отчетто бар. Тармактар боюнча деталдаштыруу субсидиялар кандай максаттарга бөлүнүп жаткандыгына жараша болот.

Негизги капиталды керектөө физикалык, моралдык жешилүүнүн жана кокустан бузулуулардын натыйжасында отчеттук мезгилдин ичинде өндүрүштө пайдаланылган негизги капиталдын наркынын азаюсун көрсөтөт. Негизги капиталды керектөө негизги фонддордун тендемнин маалыматтарын, негизги фонддордун болуусу жана кыймылы жөнүндө отчетторду, №5-Ч формасы боюнча жана ушундай маалыматтарды камтыган башка отчеттуулуктун отчетторун пайдалануу менен эсептелет.

Таза операциялык ашыкча жалданма жумушчулардын эмгек акысын төлөө, өндүрүшкө жана импортко салыктарды төлөө менен байланышкан чыгымдарды эсептен чыгаргандан кийин өндүрүүчүлөрдө калган кошумча нарктын бөлүгүн көрсөтөт, мындан тышкары ээсинин же ишкердин кирешесинен бөлүнө албаган иштер үчүн сыйакынын элементтери кирет. Таза операциялык ашыкча өзүнө таза пайданы жана таза аралаш кирешелерди камтыйт. Таза пайдага жана таза аралаш кирешеге карата дүң пайданы жана дүң аралаш кирешени алуу үчүн негизги капиталды керектөө кошулат.

Тармактар аралык тендемдин иштеп чыгуусунун натыйжасы тике жана толук чыгымдардын коэффициенттерин алуу болуп саналат. Тике чыгымдарда бир азыктын башка азыкты өндүрүүгө кеткен чыгымдарын (же бир тармактын продукциясынын башка тармактын продукциясын өндүрүүгө кеткен чыгымдарын), мисалы көмүрдүн электр энергияны өндүрүүгө кеткен чыгымын түшүнүүгө болот.

Толук чыгымдар тике чыгымдар түрүндө гана эмес бул продуктуна даярдоого катышкан башка азыктар аркылуу кыйыр түрүндө дагы башка азыкты өндүрүү менен байланышкан тигил же бул азыктын чыгымдарын камтыйт. Тике жана толук чыгымдардын коэффициенттери бул басылманын таблицаларында келтирилген.

Таблицалар

**2013-ЖЫЛДАГЫ КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
ТОВАРЛАРЫН ЖАНА КЫЗМАТ КӨРСӨТҮҮЛӨРҮН
ӨНДҮРҮҮНҮН ЖАНА ПАЙДАЛАНУУНУН
ТАРМАКТАР АРАЛЫК ТЕҢДЕМИ**
(«Чыгымдар-Чыгарылыш» таблицалары)

Статистикалык жыйнак

Чыгарууга жооптуулар:

А.Т. Оросбаев,
Н.В. Захарова

Тел.: (+996312) 324643

2014-ж. мартында басып чыгарууга кол коюлду
Формат А4 60x84 1/8
Офсеттик басуу
Тираж 30 нуска

Көлөмү 19,9 б.б.
Тапшырык №_____

*Кыргыз Республикасынын
Улутстаткомунун БЭБинин
полиграфиялык иштер жана басылмалар бөлүмү*

